

เครือข่ายการย้ายถิ่นในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง:

แรงงานข้ามชาติฐานรากผู้ก่อตั้งกลุ่มเกษตรกรกรรมและ
ประมงในประเทศไทย

ด้วยการสนับสนุนจาก Solidar Suisse, Global Labour Programme-Platform for Organizing by
Workers for Empowerment and Recognition (GLP-POWER) และ USAID

ธันวาคม 2565

สรุปเนื้อหาสำคัญ

ขณะนี้ทั่วโลก ภาคเกษตรกรรมนับเป็นแหล่งการจ้างงานที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากภาคบริการ และมักจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขการจ้างงานชั่วคราว แรงงานภาคเกษตรจำนวนมากไม่ได้รับการยกเว้นจากกฎหมายคุ้มครองแรงงานแห่งชาติ รวมถึงกฎหมายคุ้มครองค่าจ้างขั้นต่ำ, ชั่วโมงการทำงานสูงสุด และสิทธิประกันสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมประมง การจับและการแปรรูปปลาและผลิตภัณฑ์อาหารทะเลอื่นๆ เพื่อผลกำไรทางการค้ามีลักษณะที่ไม่เป็นทางการมาช้านาน โดยมีกฎระเบียบน้อยกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั่วโลก ทั้งภาคการเกษตรและการประมงต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเป็นอย่างมากซึ่งมักทำงานภายใต้เงื่อนไขที่ล่อแหลม ส่วนหนึ่งมาจากการจำกัดเรื่องสิทธิในการจัดตั้งสหภาพแรงงานโดยรัฐ

ในประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ภาคการเกษตรและการประมงต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติ – พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ห้ามแรงงานต่างด้าวจัดตั้งสหภาพแรงงานและดำรงตำแหน่งในสภามอบหมายของสหภาพแรงงาน จากข้อจำกัดของแรงงานข้ามชาติในภาคเกษตร ประมง และแปรรูปอาหารทะเลในแง่ของสภาพการทำงานและสถานะการย้ายถิ่น เครื่องข่ายการการย้ายถิ่นในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (MMN) ซึ่งเป็นเครือข่ายอนุภูมิภาคขององค์กรภาคประชาสังคมจึงได้จัดทำโครงการศึกษาเพื่อสำรวจแนวทางต่างๆ ซึ่งแรงงานเหล่านี้รวมกันเป็นกลุ่มระดับรากหญ้า ในการทำเช่นนั้น MMN พยายามที่จะสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับอุปสรรคความท้าทายที่พวกเขาต้องเผชิญ และผลประโยชน์ที่กลุ่มเหล่านี้มอบให้กับสมาชิกและชุมชนแรงงานข้ามชาติทั่วประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ด้วยการสนับสนุนของ Solidar Suisse ทาง MMN ได้ดำเนินโครงการศึกษาร่วมกันนี้ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2565 การศึกษาดำเนินการโดยสำนักเลขานุการ MMN พร้อมทั้งได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรเครือข่ายสมาชิก MMN ผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์อันยาวนานกับชุมชนแรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่ที่พวกเขาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเบื้องต้นในสามพื้นที่ของประเทศไทย: (1) อำเภอแม่สอดและอำเภอโคกโพธิ์ในจังหวัดตาก นำโดยมูลนิธิเพื่อสุขภาพและการเรียนรู้ของแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์; (2) จังหวัดสมุทรสาคร นำโดย มูลนิธิริรักษ์ไทย และ (3) ภาคใต้ จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต และสงขลา นำโดยมูลนิธิการศึกษาเพื่อการพัฒนา

ในแง่ของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ปรึกษาและสำนักเลขานุการ MMN เริ่มต้นจากการค้นคว้าหาข้อมูลการศึกษาเพื่อค้นหาความแตกต่างในวรรณกรรมต่างๆ เกี่ยวกับหน่วยงานด้านแรงงาน และเพื่อปรับบริบทการจัดตั้งกลุ่มแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย นอกจากนี้ สำนักเลขานุการ MMN ยังทำการสอบถามองค์กรเครือข่ายสมาชิก MMN ทั้งหมดเพื่อประเมินความรู้ของพวกเขาเกี่ยวกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติทั่วประเทศไทย หลังจากประเมินผลการตอบแบบสำรวจ 15 รายการ เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงด้วยบุคคลและ

ผู้เชี่ยวชาญถูกนำมาใช้เพื่อระดมกลุ่มแรงงานข้ามชาติเพิ่มเติมจากความร่วมมือกับทุกองค์กรเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการ ต่อมาสมาชิกสำนักเลขาธิการ MMN ดำเนินการสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างด้วยตนเองในภาษาไทย ภาษาพม่า และภาษาอังกฤษกับตัวแทนกลุ่มแรงงานข้ามชาติราวหกหมื่น 14 กลุ่มและ 4 องค์กรที่สนับสนุนกลุ่มแรงงานข้ามชาติ

ข้อค้นพบ

กลุ่มที่ก่อตั้งและดำเนินการ โดยแรงงานข้ามชาติ รวมถึงสมาคมที่เป็นสมาชิกและองค์กรในชุมชนมีอยู่หลากหลายกลุ่มทั่วประเทศไทย ตั้งแต่บริเวณชายแดนไปจนถึงภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย แรงงานข้ามชาติได้จัดตั้งกลุ่มต่างๆ มากมายซึ่งมักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมและศาสนา สวัสดิการ และสิทธิของแรงงานข้ามชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าในขณะที่แรงงานข้ามชาติภาคการเกษตร ประมง และแปรรูปอาหารทะเลสามารถจัดตั้งกลุ่มองค์กรได้ แม้วามักถูกจำกัดด้วยสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ที่ล่อแหลม นอกเหนือจากข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดตั้งสหภาพแรงงานแล้ว แรงงานเหล่านี้ยังเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้แรงงานข้ามชาติต่างๆ เช่นกัน ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงข้อสรุปว่า แม้ว่าสถานะที่ล่อแหลมจะก่อให้เกิดอุปสรรคความท้าทายสำหรับการก่อตั้งกลุ่มโดยรวม แต่ก็ไม่ได้ทำให้การจัดตั้งกลุ่มแรงงานข้ามชาติราวหกหมื่นล้านล้มเหลว

จากการศึกษานี้ MMN สังเกตพบว่ากลุ่มแรงงานข้ามชาติภาคการเกษตร ประมง และแปรรูปอาหารทะเลถูกจำกัดในหลายประการ ประการแรก เรื่องที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลซึ่งมีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตอย่างจำกัด ส่งผลให้จำกัดความสามารถของแรงงานเกษตรข้ามชาติในการจัดตั้งและมีส่วนร่วมในกลุ่มต่างๆ ประการที่สอง ชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปและเวลาที่จำกัดบนฝั่งส่งผลให้เกิดข้อจำกัดต่อการก่อตั้งกลุ่มของแรงงานประมงข้ามชาติ ประการที่สาม ความหวาดกลัวในโต้ตอบกับนายจ้าง แม้ว่าจะไม่ได้เป็นข้อจำกัดของแรงงานใน 2 ภาคส่วนข้างต้น แต่มักประสบกับแรงงานภาคประมงและแปรรูปอาหารทะเลข้ามชาติในการก่อตั้งกลุ่มและเข้าร่วมกลุ่มรายบุคคลและส่วนรวม ประการสุดท้าย แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสวนและแปรรูปอาหารทะเลบนท่าเทียบเรือประมงในบ้าน และในโรงปฏิบัติการขนาดเล็กมักไม่มีเอกสาร ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวมารวมถึงการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมของกลุ่มพวกเขา แม้ว่า MMN พบว่าข้อจำกัดเหล่านี้มักจะพบในกลุ่มแรงงานเกษตรและประมงข้ามชาติ แต่กลุ่มแรงงานข้ามชาติต่างๆ ยังต้องเผชิญกับอุปสรรคความท้าทายมากมายโดยไม่อาจคำนึงถึงภาคการจ้างงานของสมาชิก อุปสรรคความท้าทายเหล่านี้รวมถึงการต่อต้านจากเจ้าหน้าที่รัฐ ชุมชนไทยในท้องถิ่น และนายจ้าง ตลอดจนการขาดดุลทางการเงินและวัสดุซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของกลุ่ม การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าความสามารถของแรงงานข้ามชาติในการใช้สิทธิ์เสรีถูกกำหนดโดยสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน แรงงานสัมพันธ์ ระเบียบการย้ายถิ่นฐาน และบทบาทของพวกเขาในสังคมไทย ซึ่งทั้งหมดนี้ถูกทำเครื่องหมายด้วยพลวัตของอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน

การศึกษานี้ยังเปิดเผยกลยุทธ์หลายอย่างที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติใช้เมื่อเผชิญกับอุปสรรคเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น บางกลุ่มมีส่วนร่วมในการสนทนากับสมาชิกชุมชนไทยในท้องถิ่นและนายจ้างเพื่อสร้างความเข้าใจในงานของพวกเขาและลดการเป็นปรปักษ์ต่อกัน นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติบางกลุ่มส่งเสริมและพึ่งพาความสัมพันธ์กับองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อใกล้เคียงกับทางการไทยและทำให้การดำเนินงานของพวกเขาถูกต้องตามกฎหมาย ประการสุดท้าย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกิจกรรมด้านสิทธิแรงงานถูกทางการสั่งปิด กลุ่มบางกลุ่มจึงจัดกิจกรรมเพื่อแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิแรงงานระหว่างการชุมนุมทางศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อแรงงานข้ามชาติสามารถจัดตั้งและเข้าร่วมกลุ่มได้ พวกเขามักจะได้รับประโยชน์หลายประการ สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงผลประโยชน์ทางวัตถุ เช่น การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพและงานศพ ประโยชน์ทางจิตใจ และอารมณ์จากการมีระบบสนับสนุนโดยเฉพาะ และเพิ่มพูนความรู้และทักษะผ่าน โปรแกรมการศึกษา เช่น การฝึกภาษาไทย นอกจากนี้ ด้วยการดำเนินการร่วมกันของแรงงานบางกลุ่ม การเรียกร้องสิทธิแรงงานข้ามชาติได้รับการสนับสนุนและความรู้เรื่องสิทธิของพวกเขาอีกซึ่งยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยให้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมีอำนาจต่อรองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

รายละเอียดข้อเสนอแนะเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความพยายามในการจัดตั้งกลุ่มของแรงงานข้ามชาติอยู่ในบทสุดท้ายของรายงานนี้ โดยจัดเป็นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย, องค์กรพัฒนาเอกชนที่สนับสนุนแรงงานข้ามชาติ, ภาคธุรกิจ และผู้บริจจาคจากนานาชาติ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย ได้แก่ (1) แก้ไขพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 เพื่อให้แรงงานข้ามชาติสามารถจัดตั้งและเป็นผู้นำสหภาพแรงงานได้ (2) ให้สัตยาบันอนุสัญญาเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ พ.ศ. 2491 (ฉบับที่ 87) และอนุสัญญาสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วมกัน พ.ศ. 2492 (ฉบับที่ 98) (3) ให้ความรู้แก่นายจ้างของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิของแรงงาน (4) รับรองว่าแรงงานข้ามชาติจะปลอดภัยจากการตอบโต้เมื่อพวกเขาพร้อมตัวกันและเข้าร่วมกลุ่ม (5) ปฏิรูปกระบวนการจัดทำเอกสารแรงงานข้ามชาติเพื่อให้ง่ายขึ้นและราคาถูกลง เพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับและรักษาสถานะเอกสารได้ง่ายขึ้น (6) สนับสนุนให้เกิดความโปร่งใสระหว่างการยื่นเอกสาร และ (7) สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติอย่างเปิดเผย และสื่อสารให้สาธารณชนทั่วไปทราบว่าแรงงานข้ามชาติเป็นที่ต้อนรับในชุมชนไทย

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนับสนุนแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ (1) ให้ข้อมูลแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับสิทธิแรงงานและความสำคัญของการรวมตัวกัน; (2) สนับสนุนแรงงานข้ามชาติในการจัดตั้งสมาคมที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มของตน; (3) เสนอการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรให้กับกลุ่มแรงงานข้ามชาติรากหญ้า; (4) จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงตารางเวลาของแรงงานข้ามชาติ (5) ส่งเสริมความเข้าใจอันดี

ระหว่างกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนชาวไทยและแรงงานข้ามชาติ และ (6) การมีส่วนร่วม
ร่วมกับภาคธุรกิจเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการสมาคมของแรงงานรวมถึงประโยชน์
ของการสนับสนุนสิทธิเหล่านี้ต่อทั้งกลุ่มแรงงานและภาคธุรกิจ

ข้อเสนอแนะต่อภาคธุรกิจ ได้แก่ การส่งเสริมความเข้าใจตลอดห่วงโซ่อุปทานของตนว่าแรงงานทุกคนมี
สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการสมาคม และจัดให้มีเวทีสำหรับแรงงานในการจัดตั้งและหารือร่วมกันในประเด็น
ปัญหาต่างๆ กับนายจ้างเพื่อช่วยทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างแรงงานและนายจ้าง และนำไปสู่
การพัฒนาการผลิต

ข้อเสนอต่อผู้บริจจากนานาชาติประเทศถึงการตระหนักว่า สมาคมแรงงานไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสภาพแรงงาน
เท่านั้น และอยากให้ขยายการสนับสนุนไปยังสมาคมแรงงานอย่างไม่เป็นทางการอื่นๆ ด้วยเช่นกัน